

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту

(підпис)

« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою
«Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему «Організація і методика управлінського обліку на прикладі ПрАТ
Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка 4 курсу ЦЗВФН

Сторчеус Анастасія Ігорівна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	6
1.1. Класифікація витрат в системі управлінського обліку	6
1.2. Сучасні методи управлінського обліку	10
1.3. Дискусійні аспекти управлінського обліку в сучасних умовах	14
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА СИСТЕМА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»	21
2.1. Загальна економічна характеристика ПрАт Виробничого об'єднання «Одеський консервний завод»	21
2.2. Особливості побудови системи управлінського обліку у ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод»	24
2.3. Аналіз показників Звіту про фінансові результати ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод»	28
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ БЕЗБИТКОВОСТІ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ	39
3.1. Цілі та завдання управлінського контролю на підприємствах	39
3.2. Система управлінського контролю витрат в підвищенні ефективності бізнесу	44
3.3. Аналіз безбитковості діяльності і маржи безпеки для ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод»	50
ВИСНОВКИ	56
Список використаних джерел	61
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. У якій би галузі підприємство не вело свій бізнес, в ході діяльності воно несе певні витрати і доходи. Витрати і доходи постають в якості об'єкта фінансового, управлінського обліку, а також обліку для цілей оподаткування.

Управлінський облік діяльності ставить на меті оптимізувати рівень витрат, максимізувати обсяг доходів і досягти максимальних показників роботи компанії.

Динамічний розвиток технологій, поява великої кількості конкурентоспроможних організацій, підвищені вимоги покупців до якості будівельної продукції, збільшення обсягів і швидкості отримання інформації - всі ці та інші зміни ставлять господарюючі суб'єкти перед необхідністю розроблення економічно обгрунтованої стратегії збереження і поліпшення свого становища на ринку. Внутрішньосистемні перетворення, які для цієї мети необхідно провести, зачіпають і перетворення облікових процесів.

Підприємства потребують оперативної інформації, що забезпечує ефективне управління витратами і фінансовими результатами, ухвалення обгрунтованих стратегічних і оперативних рішень.

Для реалізації поставленого завдання необхідно розв'язати низку методичних та організаційних проблем щодо вдосконалення засад обліку, здійснюваного в інтересах внутрішніх споживачів інформації. У зв'язку з цим зростає роль і значення обліку виробничих витрат, який є найважливішим інструментом оцінювання діяльності підприємства загалом та його структурних підрозділів, проведення поточного контролю виробничих витрат, визначення фактичної собівартості та чинників її формування, обгрунтування економічної ефективності виробничих рішень, що приймаються, і вироблення стратегії розвитку організації.

Раціональне використання факторів виробництва в промисловості потребує якісно нового порівняно з наявним інформаційного забезпечення,

що робить проблему формування системи управлінського обліку актуальною і практично значущою на сучасному етапі розвитку економічних відносин. Зазначені обставини визначають актуальність наукового дослідження, присвяченого вирішенню проблем формування облікової інформації про витрати для цілей управління.

Об'єктом дослідження в роботі є система управлінського обліку промислового підприємства.

Предметом дослідження є організаційні і методичні питання побудови управлінського обліку на прикладі ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод».

Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити теоретичні і практичні аспекти управлінського обліку на прикладі ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод».

Завдання дослідження в кваліфікаційній роботі такі:

- дослідити суть управлінського обліку в системі управління промислового підприємства;
- проаналізувати підходи до класифікації витрат в системі управлінського обліку для різних цілей;
- дослідити особливості побудови системи управлінського обліку на підприємстві;
- надати загальну економічну характеристику бази дослідження – ПрАТ Виробничого об'єднання «Одеський консервний завод»;
- критично проаналізувати особливості здійснення управлінського обліку на підприємстві і надати пропозиції щодо його поліпшення;
- дослідити систему управлінського контролю витрат;
- виконати аналіз точки безбитковості на підставі даних ПрАТ Виробничого об'єднання «Одеський консервний завод» та інші.

Методи дослідження. У роботі застосовані методи аналізу точки безбитковості, критичного огляду літературних джерел, узагальнення, порівняння, структурного аналізу, графічний та інші.

Інформаційна база дослідження охоплює сучасні літературні джерела з питань управлінського обліку, фінансового обліку, управління, контролінгу, НП(С)БО 16 «Витрати», практичний матеріал підприємства – ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках.

Список використаних джерел складається з 30 найменувань. Кваліфікаційна робота містить 6 таблиць, 3 рисунка, 2 додатки.

Апробація результатів дослідження. Рекомендації, що були сформульовані в ході виконання роботи, обговорені на студентській науково-практичній конференції ОНЕУ в квітні 2024 року.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних і практичних аспектів управлінського обліку в сучасних умовах господарювання дозволяє зробити такі основні висновки:

1. Базою дослідження в роботі обрано Приватне акціонерне товариство виробниче об'єднання «Одеський консервний завод».

Товариство здійснює такі основні види діяльності:

- Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів;
- Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів;
- Виробництво легких металевих паковань.

2. До числа конкурентних переваг Товариства в системі його управлінського обліку можна віднести:

- понад 100 років на ринку;
- якісна і екологічна вітчизняна сировина;
- традиційна рецептура;
- здорове харчування;
- сучасні технології;
- конкурентноспроможна система управління тощо.

3. До складу підприємства входить 4 виробничих комплекси, на яких працює понад 800 працівників.

Товариство просуває відомі в країні торгові марки: «Господарочка», «Союз-Агро» та «Союз морей».

Товариство реалізує лінійки різних груп харчових продуктів, а саме: овочеву консервацію; соуси і кетчупи; соки і нектари; дитяче харчування; халву; рибну консервацію.

4. Товариство складає фінансову звітність відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку НП(С)БО) та Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-XIV, оскільки відноситься до середніх.

5. Система управлінського обліку ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод» включає такі основні елементи:

- бюджетування (фінансового планування), яке базується на побудові системи бюджетів від бюджету продаж, виробництва, закупівлі матеріальних ресурсів, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут, витрат собівартості реалізації, до бюджетних Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів і бюджетного Балансу;

- систему обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції – в основі якої лежить застосування методу повних витрат (абсорпшен-кост).

У рамках методу абсорпшен-кост витрати ділять на прямі та непрямі. Прямі витрати безпосередньо відносять на конкретний вид продукції, а непрямі – списують шляхом розподілу.

- систему обліку витрат і доходів за центрами фінансової відповідальності. Відділи маркетингу і збуту є центрами доходів. Кожен виробничий підрозділ є центром відповідальності, а саме центром витрат.

Управлінські служби також постають центрами витрат.

За всіма підрозділами і службами на підприємстві формуються кошториси, які наприкінці місяця аналізуються в частині виявлених відхилень від бюджетів.

6. Аналіз показників діяльності Товариства показав, що в 2022 році підприємство отримало чистий дохід від реалізації продукції в сумі 534698 тис. грн, в 2021 році – 402176 тис. грн. Таким чином чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році збільшився на 132522 тис. грн або на 32,95%.

У структурі доходів Товариства в 2022 році 93,6% складав чистий дохід від реалізації продукції, товарів, тоді як в 2021 році відповідний дохід складав 87,7% від загальної суми доходів компанії.

7. Собівартість реалізації продукції в 2022 році становила 459883 тис. грн, в 2021 році – 370507 тис. грн, тобто собівартість реалізації збільшилася в звітному році на 89376 тис. грн або на 24,12%.

У складі витрат Товариства найбільшу частку становить собівартість реалізації продукції, зокрема в 2022 році вона склала 85,16%, порівняно в 2021 році відповідна частка складала 80,85%. Збільшення частки собівартості в звітному 2022 році в порівнянні з 2021 роком становило 4,32%.

Другою за суттєвістю статтею витрат у Товариства є інші операційні витрати, частка яких в 2022 році становила 5,98%, в 2021 році – 11,73%. Таким чином зменшення частки інших операційних витрат в звітному році становило 5,75%.

8. Матеріальні витрати в 2022 році становили 435551 тис. грн, або 83,21% від загальних витрат Товариства. У 2021 році матеріальні витрати становили 315033 тис. грн або 76,78%.

Таким чином матеріальні витрати в звітному 2022 році зросли на 120518 тис грн, а їх частка збільшилася на 6,43%.

Витрати на оплату праці Товариства в 2022 році становили 55373 тис. грн, або 10,58 % від загальних витрат Товариства.

9. Чистий прибуток ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод» в 2022 році склав 31210 тис. грн, в 2021 році – 622 тис. грн.

Таким чином зростання чистого прибутку Товариства в 2022 році становило 30588 тис. грн або 4917,68%.

10. На підставі складання Звіту про фінансові результати за методом змінних витрат або маржинальним методом було визначено маржинальний дохід, який в 2022 році склав 91392 тис. грн, а в 2021 році – 75804 тис. грн. Таким чином зростання маржинального доходу в 2022 році порівняно з 2021 роком становило 15588 тис. грн або 20,56%.

Коефіцієнт маржинального доходу Товариства склав в 2022 році 17,09%, в 2021 році – 18,85%.

Таким чином зменшення коефіцієнту маржинального доходу становило в 2022 році порівняно з 2021 роком 1,76%.

11. Точка безбитковості Товариства в 2022 році становила 352147 тис. грн. Тобто для повного покриття витрат підприємству достатньо реалізувати продукції на 352147 тис. грн.

Маржа безпеки в грошовому вимірі в 2022 році становила 182551 тис. грн або 34,15%, тобто Товариство не лише повністю покриває всі свої витрати, а знаходиться в зоні прибутковості, зоні безпечного функціонування.

12. У цілому позитивно оцінюючи систему управлінського обліку Товариства, вважаємо за потрібне рекомендувати для її поліпшення надати такі пропозиції:

- запровадити в практику управління систему калькулювання за методом «директ-костингу», який може застосовуватися паралельно з методом «абсорпшен-костингу».

Це дозволить краще контролювати процес формування змінних витрат, відстежувати вплив ситуацій з непроданою частиною залишків готової продукції на складах підприємства і частини витрат, що в них акумульована для управлінських цілей;

- забезпечити визначення показників точки безбитковості, маржи безпеки і операційного важеля для цілей управління.

Визначення цих показників може базуватися на даних системи обліку витрат і калькулювання собівартості за методом «директ-костинг»;

- підсилити систему управлінського контролю витрат за центрами фінансової відповідальності Товариства шляхом задіяння відділу внутрішнього аудиту для вирішення контрольних завдань.

При застосуванні системного підходу до управлінського контролю витрати будь-якого структурного підрозділу підприємства мають аналізуватися з точки зору їхнього впливу на критерій оптимальності всієї системи. Такий підхід дає можливість визначати вплив, який чинять процеси

вдосконалення виробництва в структурних одиницях не тільки на показники їхніх витрат, а й на собівартість продукції підприємства в цілому.

Запровадження відповідних рекомендацій дозволить підвищити якість управління витратами, покращить систему бюджетування (фінансового планування), а, отже, дозволить отримати більш високі показники прибутку в процесі здійснення діяльності ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод».

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посіб. Д.-К.: Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
2. Білоусова І.А. Управлінський облік в системі бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ*. Житомир. 2000. № 12. С. 62.
3. Бобиль В.В., Ломтева І.М., Сначов Н.П. Стратегічний управлінський облік як елемент стратегічного управління АТ «Укрзалізниця». *Review of Transport Economics and Management*. 2022. Вип. 7 (23). С. 99–109.
4. Бородкін О. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік: концепція і організація. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2002. № 2. С. 45–53.
5. Бруханський Р.Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 310–313.
6. Бутинець Ф.Ф. Управлінський облік: зміст, значення, перспективи розвитку. *Вісник ЖДТУ*. Житомир. 1998. №8. С. 4.
7. Вербівська Л. В., Судук І. В. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємства та основні принципи її формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 827–833
8. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. *Праці Одеського політехнічного університету*. 2011. Випуск 2 (36). С. 329–333.
9. Голов С.Ф. Фінансовий і управлінський облік. К.: Лібра, 1996. 546 с.
10. Голов С.Ф. Управлінський облік : Підручник, Київ, 2019. 400 с.
11. Довбуш А.В. Стратегічний облік: сутність та поняття. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 304–307.
12. Друрі К. Управлінський і виробничий облік : Пер. с англ.: ЮНІТІ-ДАНА, 2002.
13. Єршова Н. Ю. Інновації стратегічного управлінського обліку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: економіка і менеджмент. 2016. вип. 15. С. 128–132.

14. Єршова Н.Ю. Концептуальні основи стратегічного управлінського обліку. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 195–202.
15. Задорожний З.-М.В., Аверкин Я.В. Управлінський облік : особливості та принципи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. №1. С. 114-120.
16. Іванків В.М. Застосування стратегічних концепцій управлінського обліку для забезпечення інформаційних потреб інноваційного менеджменту. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2017. № 2 (80). С. 8–15.
17. Клімов А.В. Теоретико-методичні засади формування стратегічного обліку. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/54.pdf (дата звернення : 05.05.2024).
18. Костякова А.А. Стратегічний управлінський облік. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2019. Вип. 39 (2). С.42-25.
19. Нападовська Л.В. Базові принципи управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 1 (139). С. 173-181.
20. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): моногр. Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 334 с.
21. Сайт ПрАТ Виробниче об'єднання «Одеський консервний завод». URL: <https://okz.od.ua/uk/gospodarochka/> (дата звернення : 05.05.2024).
22. Скрипник М.Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 542–548.
23. Томчук О.Ф. Сутній і концептуальні межі управлінського обліку. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL : <https://magazine.faaaf.org.ua/sutnist-i-konceptualni-mezhi-upravlinskogo-obliku.html> (дата звернення : 05.05.2024).
24. Уорд К. Стратегічний управлінський облік. Пер. з англ. М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. 448 с
25. Фаріон І.Д. Управлінський облік: підруч. К.: Центр учбової літератури, 2012. – 792 с.

26. Фатенок-Ткачук А.О. Стратегічний облік у системі управління підприємством. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. № 721. С. 241–245.

27. Шевчук В.Р. Стратегічний управлінський облік як система інформаційної підтримки конкурентної стратегії підприємства. Науковий збірник Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL : <http://ena.lp.edu.ua> (дата звернення: 05.05.2024).

28. Шматковська Т. О. До проблематики впровадження стратегічного управлінського обліку на підприємстві. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 5. С. 202–213.

29. Шматковська Т., Дзямулич М. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 1 (74) 202. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/74/1043.pdf> (дата звернення: 05.05.2024).

30. Global Management Accounting Principles. URL : <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf> (дата звернення: 05.05.2024).